

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra Pedagogiky

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

Role kariérového poradce na základní škole

Bakalářská práce

Autor: **Adéla Eiseltová**

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Nováková, Ph.D., DiS.

2024

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Adéla Eiseltová

Kariérové poradenství a vzdělávání

Název práce

Role kariérového poradce na základní škole

Název anglicky

The role of a career counsellor at primary school

Cíl práce

Cílem práce bude popsat náplň činností, které vykonává kariérový poradce na vybraných základních školách a zmapovat jeho potřebnost.

Metodika

Práce se bude zaměřovat na náplň činností kariérového poradce v systému základního vzdělávání. Dále se práce bude hlouběji zaměřovat na popis konkrétních vzdělávacích institucí, ve kterých poradci pracují. Praktická část bude zpracována pomocí hloubkových rozhovorů s vybranými kariérovými poradci.

Doporučený rozsah práce

40 stran

Klíčová slova

Kariérový poradce, základní škola, profesní orientace

Doporučené zdroje informací

COEZZEE, M., ROYTHORNE-JACOBS, H. Career Counselling and Guidance in the Workplace. Cape Town: Juta, 2007. ISBN 0-7021-7277-4

KNOTOVÁ, D. Školní poradenství. Praha: Grada Publishing, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

KOHOUTEK, R. Výchovné poradenství. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2008. ISBN 978-80-7375-186-9.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VENDEL, Š. Kariéerní poradenství. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

Oficiální dokument * Česká zemědělská univerzita v Praze * Kamýcká 129, 165 00 Praha – Suchbát

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – IVP

Vedoucí práce

Mgr. Daniela Nováková, Ph.D., Dis.

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 30. 5. 2023

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 6. 2023

prof. Ing. Petr Valášek, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 22. 03. 2024

Oficiální dokument * Česká zemědělská univerzita v Praze * Kamýcká 129, 165 00 Praha – Suchbát

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Role kariérového poradce na základní škole

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě bych chtěla poděkovat své vedoucí, paní doktorce Daniele Novákové za její trpělivost, odborné a cenné rady a za její celkový přístup, který mi napomohl k dokončení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala veškerým respondentům, kteří se na mých rozhovorech podíleli. Také mé rodině a blízkým, kteří mě v rámci celého studia vždy podporovali a směřovali tím správným směrem.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývala analýzou náplně činností kariérových poradců na vybraných základních školách a hodnocením jejich role a využití v rámci základního vzdělávání. Cílem práce bylo přiblížit aktivity, které kariéroví poradci provádějí a zjistit, jak se podílejí na informovanosti žáků v rámci jejich kariérní orientace a rozhodování o budoucím směru studia či zaměstnání.

V teoretické části práce je vymezen pojem kariérní poradenství, kariérový poradce, základní vzdělávání, kariéra, a mimo jiné i školní poradenství. Praktická část se zaměřuje na analýzu náplně činností kariérových poradců na konkrétních základních školách a zkoumá, jaké jsou jejich hlavní role, výzvy a metody v oblasti kariérního poradenství.

Metodologickým přístupem této práce byly hloubkové rozhovory s vybranými kariérovými poradci, kteří mi poskytli detailní pohled na jejich pracovní náplň a zkušenosti. Výsledky ukazují, že kariéroví poradci hrají klíčovou roli ve formování kariérních rozhodnutí žáků a poskytují jim nezbytnou podporu a informace pro úspěšný přechod do dalšího vzdělávání či pracovního života. Dále jsou diskutovány doporučení pro optimalizaci práce kariérových poradců a zlepšení efektivity jejich činnosti na základních školách.

Klíčová slova

kariérový poradce, základní škola, profesní orientace

Abstract

This bachelor thesis focused on analysing the activities of career advisors at selected primary schools and evaluating their role and utilization in the context of primary education. The aim of the thesis was to comprehensively describe the activities carried out by career advisors and to determine their involvement in informing students regarding their career orientation and decision-making regarding future study or employment paths.

The theoretical part of the thesis defined the concept of career counselling, career advisor, primary education, career, and among others, also school counselling. The practical part focused on analysing the activities of career advisors at specific primary schools and examined their main roles, challenges, and methods in the field of career counselling.

The methodological approach of this thesis involved in-depth interviews with selected career advisors, providing a detailed insight into their work processes and experiences. The results indicate that career advisors play a crucial role in shaping students' career decisions and provide them with necessary support and information for a successful transition to further education or professional life. Furthermore, recommendations are discussed for optimizing the work of career advisors and improving the effectiveness of their activities in primary schools.

Keywords

career counselor, elementary school, career guidance

Obsah

1	ÚVOD.....	10
	TEORETICKÁ ČÁST	11
2	Cíl a metodika.....	11
3	Vymezení základních pojmů	12
3.1	Definice pojmu poradenství	12
3.2	Kariérové poradenství	13
3.3	Kariérový poradce.....	14
3.4	Kariéra a její volba	16
3.5	Poradenský vztah mezi poradcem a klientem	17
3.5.1	Vytvoření přátelského vztahu a terapeutické atmosféry.....	18
3.5.2	Identifikace klientova problému	18
3.5.3	Nalézání řešení / Strategie pro řešení obtíží	19
3.6	Základní vzdělání v České republice	19
4	Kariérové poradenství na základní škole.....	20
4.1	Současné omezení v oblasti kariérového poradenství ve školách.....	21
4.2	Školní kariérový poradce	22
4.3	Formy a oblasti kariérového poradenství na školách.....	22
4.4	Činnosti, které plní kariérový poradce na škole.....	22
5	Poradenské služby v českém školství	24
5.1	Školská poradenská pracoviště	24
5.1.1	Služby poskytované v rámci poradenství	25
	PRAKTICKÁ ČÁST	27
6	Cíl výzkumu.....	27
7	Metodologie výzkumu	28
7.1	Kvalitativní šetření – hloubkový rozhovor	28

7.2	Výzkumné otázky pro hloubkový rozhovor.....	29
7.3	Organizace sběru dat.....	31
7.4	Charakteristika výzkumného vzorku.....	32
8	Analýza získaných dat	34
9	Výsledky výzkumu	39
10	Vlastní doporučení.....	42
11	ZÁVĚR	43
12	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
13	SEZNAM PŘÍLOH.....	48
	Příloha 1: Hloubkový rozhovor č. 1.....	49
	Příloha 2: Hloubkový rozhovor č. 2.....	51
	Příloha 3: Hloubkový rozhovor č. 3.....	53
	Příloha 4: Hloubkový rozhovor č. 4.....	54

1 ÚVOD

Je mnoho důvodů, které mě vedly k vybrání tématu „Role kariérového poradce na základní škole“. Jedním z nich byla úvaha, že kariérové poradenství se stává stále důležitější a je potřeba hledět na jeho začleňování do školního systému. Další důvod, který mě k volbě vedl, je má vlastní úvaha, že je stále nedostatek prostředků a pozornosti věnovaných přímo kariérovému poradenství na základních školách a je potřeba zkoumat, jak efektivně tyto služby poskytovat a jak je implementovat do každodenních školních činností. Toto téma bylo také inspirováno vlastním zájmem o oblast kariérového poradenství a jeho roli v základním vzdělávání.

Práce je rozvržena do dvou oblastí, na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na základní představení hlavních pojmů, jako je kariérové poradenství, kariérový poradce, kariéra a její volba, základní vzdělání a mnoho dalšího. Na výzkum v praktické části byly použity hloubkové rozhovory s kariérovými poradci na základních školách za účelem zjistit jejich hlavní roli a náplň činnosti na vybraných školách. Dále bylo cílem uvést možné řešení, jak kariérové poradenství na základních školách zlepšit.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Cíl a metodika

Cílem práce bylo popsat náplň činností, které kariéroví poradci provádějí na vybraných základních školách a analyzovat jejich roli a využití.

V rámci této práce jsem se zaměřila na konkrétní aktivity a úkoly, které kariéroví poradci vykonávají v systému základního vzdělávání.

Praktická část výzkumu byla realizována prostřednictvím hloubkových rozhovorů s vybranými kariérovými poradci. Tyto rozhovory nám poskytly příležitost lépe porozumět jejich každodenním pracovním procesům, výzvám a metodám, které uplatňují v oblasti kariérního poradenství na základních školách.

3 Vymezení základních pojmů

Poradenství je přítomno téměř všude kolem nás. Nejčastěji se můžeme s poradenstvím setkat ve školách, v bankovníctví, na úřadech, nebo i v soukromých složkách. Poradenství celkově patří mezi pomáhající profese a je potřeba, aby poradce dbal na všechna potřebná pravidla a postupy a také nezapomínal na svou vlastní duševní hygienu.

Velmi známým pojmem je kariérové poradenství, které nás může doprovázet v průběhu celého života, od útlého věku až po stáří. Kariérové poradenství hraje velmi významnou roli ve školství, kde se dotýká nejen žáků, ale i učitelů anebo rodičů. Často se setkáváme s tím, že rodiče chtějí pro své děti to nejlepší, a proto přivádí své děti do poraden, aby objevili jejich silné stránky. Důležité je však brát neustále ohled na to, co chce samo dítě a co ho baví.

V poradenství hraje velmi významnou roli kariérový poradce, který se snaží lidi pouze nasměrovat k dosažení jejich maximálního výkonu, nikoli jim říci přesně to, co mají udělat. Poradce by měl být empatický, komunikativní, odborný a v neposlední řadě také například kreativní.

V následujících kapitolách uvádím odborné definice již zmíněných pojmů, které nás uvádí do kontextu.

3.1 Definice pojmu poradenství

„Poradenské sezení člověku nabízí možnost promyslet si, jaké důsledky pro něj má jeho způsob žití života a rozvážit si alternativy, jak by ho bylo možné žít v budoucnosti.“ (Peavy, 2013, s. 17).

Poradenství představuje činnost, která by měla být odborná a se specializací na poskytování pomoci jednotlivcům, či skupinám lidí v různých obtížných situacích, ať už jsou krátkodobé či dlouhodobé. V širším kontextu může být také chápáno jako prakticky využívaná teoretická oblast, která zkoumá optimalizované možnosti poskytování asistence lidem (Slavík, Zounková, 2014, s. 5).

Dle Drydena (2008, s. 16) je primárním záměrem poradenství asistovat klientům tak, aby mohli žít plnohodnotným způsobem a minimalizovat negativní dopady emocionálního nepohodlí. Charakter poradenského přístupu se odvíjí od terapeutické orientace konkrétního poradce. Bez ohledu na zvolený poradenský přístup je vztah mezi poradcem a klientem klíčovým prvkem celého procesu, od počátku až do konce. V neposlední řadě, jak tvrdí Kohoutek (1998, s. 9), „Poradenství poskytuje informace o vhodných studijních, pracovních a jiných příležitostech a interpretuje výsledky diagnostických zkoušek osobnosti“.

Hlavním záměrem poradenství je dosažení pozitivní změny. Tato změna může směřovat buď k úpravám v organizační struktuře, nebo k novým pohledům a schopnostem naučit se něco nového. V zásadě zahrnuje poradenství jakoukoliv činnost, kterou vykonáváte mimo systém, do něhož přímo nepatříte, a má za cíl poskytovat pomoc. Záměrem poradce je aktivně se angažovat v úspěšných aktivitách, které vedou k tomu, že lidé nebo celé organizace mění své chování tak, aby bylo efektivnější a odlišné. V rámci poradenského procesu je také běžné, že poradce předkládá doporučení osobě, která má možnost rozhodnout se, zda tato doporučení přijme či odmítne (Bobysudová, 2011, s. 6).

3.2 Kariérové poradenství

Podle Hlad'a (2008, s. 17) je kariérové poradenství systematický systém služeb, které mají za úkol asistovat jednotlivcům při jejich rozhodování ohledně profesní a vzdělávací orientace v kterékoli části jejich života. Tato poradenská činnost zahrnuje různé aktivity prováděné v rámci škol s cílem pomoci žákům a studentům objasnit si vlastní kariérní cíle a lépe porozumět prostředí pracovního trhu. Kariérové poradenství může být zaměřeno na individuální nebo skupinovou úroveň a může se týkat výběru vhodného vzdělávacího směru, profesního zaměření, hledání prvního zaměstnání, změny pracovní pozice nebo návratu do pracovního procesu. Tyto služby jsou poskytovány jak jednotlivcům, kteří teprve vstupují na trh práce, tak i těm, kteří aktivně hledají zaměstnání, nebo pro již zaměstnané jedince.

Peavy (2013, s. 18) tvrdí, že „*poradenství je proces, který ukazuje záměr, dává naději, dodává odvahy, nabízí vyjasnění a nabízí aktivaci*“.

Jedná se o odbornou podporu a aktivity, které jsou zaměřeny na období v lidském životě spojené s prací, zaměstnáním a volbou povolání. Tento obor je aplikovanou odnoží psychologie a nachází využití jak ve školství, tak i na úřadech práce a jinde. Na rozdíl od obecné orientace, která zahrnuje kariérní, vzdělávací a sociální aspekty, se kariérové poradenství zaměřuje především na individuální potřeby a zdůrazňuje osobnostní faktory. Tuto činnost provádějí různí odborníci, včetně lékařů, školních psychologů, zaměstnanců úřadu práce a neposlední řadě výchovných poradců. (Vendel, 2008, s. 50).

Dle Vendela (2008, s. 51) „*Nejširší definici kariérního poradenství používá Evropská komise a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Kariérní poradenství podle této definice představuje soubor služeb a aktivit vykonávaných s úmyslem sloužit jednotlivcům každého věku a v každé životní situaci při volbě povolání, odborné přípravě a povolání a při řízení jejich kariéry.*“.

Definice od mezinárodní skupiny odborníků na kariérové poradenství ELGPN (European Lifelong Guidance Policy Network) posouvá perspektivu pojmu, spojením profesní a osobní dráhy života. (ELGPN, 2015, s. 34). Kariérové poradenství, je poradenský proces, který je zaměřený na zvládnutí nepříznivých životních situací, jak ve vzdělání, tak v zaměstnání a též na rozhodování v období přechodů a může se jednat jak o individuální, tak i o skupinový proces. Tato definice zdůrazňuje posílení sebeuvědomění, porozumění a podporu směřování k uspokojivému a smysluplnému životu a zaměstnání (ELGPN, 2015, s. 11).

3.3 Kariérový poradce

Národní soustava povolání (NSP.cz, 2024) udává charakteristiku kariérového poradce jakožto poradce, který je zaměřený na kariéru a poskytuje poradenské služby, za použití různé metody, postupu a technik. Jeho hlavním záměrem je motivace a povzbuzení jednotlivců nebo skupin v různých věkových skupinách při rozhodování o

volbě povolání, profesní přípravě, vzdělání a rozvoji kariéry během celého jejich života.

Podle Glosáře ELPGN (2015, s. 23) jde o zkušenou osobu, která poskytuje poradenství a pomáhá jednotlivcům při zkoumání, následování a dosahování svých kariérních cílů.

Poradce má určitý vliv na ostatní jednotlivce, skupiny nebo celou organizaci z důvodu své pozice, ale nemá přímou pravomoc provádět navržené změny. Konkrétní odpovědnost za implementaci doporučení leží na konzultované straně, kterou obvykle označujeme jako klienta (Bobysudová, 2011, s. 6).

Kariérový poradce je jednou z pomáhajících profesí, a tudíž očekáváme vysokou odbornost a celkovou osobnostní zralost, včetně citové vyrovnanosti, vyzrálosti, empatie a mravní odpovědnosti. Mezi další předpoklady patří fyzická a psychická zdatnost, kdy je důležité dbát na to, že poradce může postihnout syndrom vyhoření. Dále sociální a emoční inteligence, jelikož každý klient je individualitou a poradce musí být schopen se zaměřit na individuální potřeby a pochopení jednotlivce. V neposlední řadě také schopnost využívat dovednosti ve prospěch klientů, ochota neustále zvyšovat své znalosti a dodržování etických norem (Centrum vzdělání všem, 2024, s. 20).

„Pomáhající profese jsou často vystaveny stresu a hrozí zde syndrom vyhoření, který prochází několika fázemi: Nadšení, Stagnace, Frustrace, Apatie a úplné vyčerpání. Možné projevy syndromu vyhoření zahrnují neangažovaný vztah ke klientům, snahu vyhybat se delším kontaktům s nimi, lpění na zavedených postupech a ztrátu tvořivého přístupu k práci“ (Centrum vzdělání všem, 2024, s. 20).

Existují různé typy osobností v pomáhajících profesích podle toho, jak zacházejí se stresem. Některé osoby hromadí stres, jiné ho delegují na ostatní, další chrání ostatní před stresem, a pak jsou i ty, které se domnívají, že zvládnou jakékoli množství stresu. Prevence stresu a syndromu vyhoření zahrnuje aktivity zaměřené na fyzickou, mentální, duševní a emocionální pohodu, jako je pravidelný pohyb, kvalitní odpočinek, mentální trénink, studium, meditace a posilování emocionálních vztahů s ostatními lidmi (Centrum vzdělání všem, 2024, s. 20).

V poradenském rozhovoru sehrává osobnost poradce klíčovou roli, jak zdůrazňuje V. J. Drapela (1997, s. 8). Drapela (1997, s. 8) identifikuje požadované vlastnosti osobnosti a odborné znalosti, které jsou nezbytné pro úspěšnou poradenskou práci. Termín "poradce" označuje kvalifikovanou osobu, bez ohledu na pohlaví, která dosahuje uspokojivých terapeutických výsledků. Dále zdůrazňuje, že kompetentní poradce by měl kombinovat povahové charakteristiky, které jsou tradičně spojovány s oběma pohlavími: citlivost, pochopení pro druhé a takt z ženské stránky, racionální orientaci, rozhodnost a objektivitu z mužské stránky. Kandidáti poradenského povolání by měli mít alespoň náznaky vlastností budoucí terapeutické osobnosti již před zahájením odborného studia.

Nadcházející poradce by měl být znalcem také sám sebe a bezpodmínečně akceptovat svoji osobnost s jejími přednostmi i nedostatky. Tato introspekce umožňuje poradci hlouběji chápat lidskou přirozenost a být ochotný odpouštět chyby, jak vlastní, tak i klientům, s nimiž pracuje v poradenském vztahu (Drapel, 1997, s. 8).

3.4 Kariéra a její volba

Nynější pohled na kariéru se odlišuje od představy o postupu z jedné pozice na druhou, což bylo v minulosti běžné a často považováno za negativní pod pojmem „kariérismus“ (Vendel, 2008, s. 50). V dnešní době je kariéra vnímána jako „*dráha životem, a to hlavně profesionálním, na níž člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál*“ (Bělohlávek, 1994, s. 11).

Pojem kariéra může označovat zaměstnání nebo pracovní postavení. Kariéru lze vybudovat buď u jedné konkrétní společnosti, nebo v rámci více firem, a tuto cestu lze nazvat „kariérní cesta“. Kariéra zahrnuje aspekty jako vzdělání, školení a pracovní zkušenosti. Při postupu v kariéře je důležité využívat nabytého vzdělání a zkušeností k dosažení vyšších kariérních úrovní (MYMNCAREERS, 2024).

Jedná se o „*souhru pracovních a dalších životních rolí v průběhu života člověka, včetně způsobu balancování placené a neplacené práce a zapojování se do učení a vzdělávání*“ (ELPGN, 2015, s. 10).

Kariérní rozhodnutí není jednorázové a příležitostné, ale jedná se neustálý proces vývoje, ovlivněný zkušenostmi a vztahy s lidmi. Existují teorie, jako je Superova, které se odlišují od přístupů diferenciální psychologie zaměřených na měření individuálních charakteristik. Superova teorie se zaměřuje na proces volby kariéry, vzájemnou interakci a životní změny. Donald Super, významný odborník v oblasti kariérového poradenství, společně s Hollandem a Parsonsem, ovlivnil vývoj této disciplíny. Jeho práce vychází z vývojové psychologie a teorie sebepojetí, přičemž zdůrazňuje, že výběr povolání je silně ovlivněn vnímáním vlastního já. Dle Supera je kariéra celoživotní proces, rozdělený do různých etap života a zahrnující klíčové role v životě. Super představil model „kariérní duhy“, který ilustruje, jak se vývoj etap v životě a rolí promítá do našich požadavků na pracovní uplatnění. Volba kariéry je vnímána jako neustálý proces, kde se již v dětství přemýšlí o budoucnosti, během studií se vybírá studijní obor, a v průběhu profesního života dochází k průběžným změnám a vzdělávání. Superova teorie přinesla zásadní změnu v pohledu na kariérové poradenství, zdůrazňující jeho výchovný a vzdělávací vliv, primárně v oblasti pokračujícího vzdělávání (Cudlínová, Košťálová, 2015, s. 13).

3.5 Poradenský vztah mezi poradcem a klientem

Navázání poradenského vztahu je jednou z nejdůležitějších částí celého poradenského procesu. Díky dobrému navázání vztahu může celé sezení probíhat v klidnější atmosféře a klient může jednat s důvěrou a uvolněněji.

Hutyrová (2013, s. 42) tvrdí, že jedním z hlavních problémů v poradenském vztahu je tzv. splývání nebo ztotožňování se s problémy klienta. Poradce v tomto případě bere klientovy problémy za své vlastní a připodobňuje se k nim. Tato chyba se podepisuje nejen na pomáhajícím, tudíž na poradci, ale i na celém poradenském procesu. Dále je velmi důležité cítit rozdíl mezi empatií a soucitem. Soucit je v tomto případě, kdy se jedná o poradce a klienta, brán jako negativní. Při soucitu klienta často díky opomenutí hranic začneme litovat a ztotožňovat se s jeho problémy. Nastat může i projev bouření, vzteku nebo úzkosti z toho, čím si daný klient prochází. Taktové projevy jsou v poradenském rozhovoru nevhodné a neprofesionální. Jedná-li poradce empaticky, je schopný si danou situaci představit, procítit ji, správně zachytit jeho rozpoložení, ale i

tak zůstat sám sebou a být nestranný. Poradce v tuto chvíli reaguje tak, jak si to vyžaduje situace, nikoli tak, jak to emočně cítí on sám.

3.5.1 Vytvoření přátelského vztahu a terapeutické atmosféry

Dle Drapela (1997, s. 1) etapy úvodního poradenského rozhovoru „*tvoří: úvod, prozkoumání zjevných obav a problémů, prozkoumání klientova zázemí a aktuálního fungování, společné nalezení nebo předložení, prodiskutování a odsouhlasení cílů a metod poradenství, zakončení zahrnující objasnění administrativních podrobností a rozloučení.*“

Během prvního setkání se poradce primárně zaměřuje na ověření dobrovolné účasti klienta a získání základního povědomí o jeho životní situaci a pracovních podmínkách. Poradce se snaží vytvořit terapeutickou atmosféru, aby byl klient uvolněný a sdílný, dále vysvětluje principy spolupráce a zajišťuje klientovi pocit bezpečí. Klíčovým prvkem úspěchu poradenského procesu je vytvoření příjemné atmosféry s důrazem na svobodnou volbu klienta při řešení problémů. Výchozí rozhovor má čtyři cíle: vytvoření respektujícího vztahu, pochopení pracovního modelu klienta, stanovení pracovních cílů a rozhodnutí o metodách, které budou užity. Flexibilita moderních technologií umožňuje provádět poradenství i mimo klasické kancelářské prostředí. Důraz je kladen na citlivý přístup k psychopatologickým aspektům, identifikaci důvodů vyhledání pomoci a postupné budování důvěry. Celkově je klíčové vytvořit prostředí, kde klient cítí důvěru a efektivně pracuje na řešení svých problémů bez nátlaku poradce (Drapel, 1997, s. 1-2).

3.5.2 Identifikace klientova problému

V následujících sezeních si klient s poradcem prohlubuje svůj vztah a postupně mu více důvěřuje. Na začátku každé schůzky se poradce snaží shrnout dosavadní výsledky a zkoumá, zda klient přemýšlel o svém problému a zda se jeho pohled na situaci jakkoliv změnil. Tím začíná diagnostická fáze poradenského procesu. Poradenská diagnostika se odlišuje od lékařské diagnostiky v tom, že poradci spoléhají převážně na subjektivní pohled na chování klienta a jeho výpovědi, nikoli na objektivní data. V této fázi klade poradce otázky, které jsou jasné, otevřené, taktické a přátelské, umožňující klientovi vyjádřit nejen objektivní informace, ale i subjektivní názory a citové reakce. Je

důležité, aby poradce ujistil klienta, že jeho problém není rutinní záležitostí a každý případ je ojedinělý (Drapel, 1997, s. 2).

3.5.3 Nalézání řešení / Strategie pro řešení obtíží

Analýza, ke které poradce a klient dojdou společně, je důležitým předpokladem pro splnění cíle poradenského procesu. Hodnocení pomáhá identifikovat aktuální situaci klienta, zatímco cíl naznačuje směr, kterým by klient rád pokročil během poradenského procesu. V praxi lze cíl chápat jako řešení problému, který byl identifikován a ohraničen během diagnostické fáze. Řešení problému může být postaveno na zásadách, což je výraz, který lze zaměňovat s pojmem „cíl“. Existují však další alternativy, což jsou jiné způsoby dosažení řešení problému; ty jsou označeny pojmem alternativy. Jinými slovy se jedná o specifické možnosti, které podrobněji specifikují a upřesňují hlavní řešení formulované cílem. Aby bylo řešení uspokojivé a dlouhodobé, je nezbytné, aby klient plně chápal rozsah vybraného řešení a svobodně se pro něj mohl rozhodnout. Úkolem poradce je pomoci klientovi překonat nejistotu a odkládání rozhodnutí a také zabránit impulzivnímu přijetí nesprávného řešení pouze proto, že je jednodušší (Drapel, 1997, s. 2-3).

V případě, že klient stojí před rozhodováním, zkušený poradce může poskytnout dodatečné informace a alternativní perspektivy nebo pomoci odhalit do té doby opomíjené aspekty, které by mohly ovlivnit plnění finálního řešení. Důležité je, aby poradce nikdy nenutil klienta akceptovat řešení, kterému sami dávají přednost (Drapel, 1997, s. 2-3).

3.6 Základní vzdělání v České republice

Základní vzdělávání v České republice následuje po předškolním vzdělávání a domácí výchově. Existuje systém kurikulárních dokumentů, který má dvě roviny – státní a školní. Rámcový vzdělávací program (RVP) stanovuje povinný rámec vzdělávání na národní úrovni. Na základě té struktury pak jednotlivé školy vytvářejí své vlastní školní vzdělávací programy (ŠVP) (NPI, 2024).

4 Kariérové poradenství na základní škole

V našem školním systému se začal nedávno využívat termín „kariérové poradenství“, i když není oficiálně zahrnut v legislativě (ani školský zákon, ani vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách neobsahují tento pojem). Kariérové poradenství obsahuje různé činnosti, jako jsou poskytování informací, individuální rady, diagnostika, motivace a vzdělávání, které vedou k cíli, a tím je pomoci jednotlivcům v rozhodování o jejich budoucí vzdělávací a profesní kariéře (Hlad'o, 2008, s. 18).

Hlavní úlohou každé školy je budoucí příprava žáků na jejich uplatnění na trhu práce. Cílem je primárně jim pomoci vyvinout dovednosti, jako je schopnost umět se kvalitně ptát, schopnost využít své znalosti a dovednosti ve vhodné chvíli a schopnost ověřovat si získané informace. Dále je záměrem naučit žáky řešit nežádoucí situace a konflikty, rozhodovat se a v neposlední řadě umět nést odpovědnost za svá rozhodnutí. Kromě toho se školy snaží podporovat žáky při hledání svých silných stránek a nalézání oblastí, které jim nemusí být tolik blízké, a učit je, jak s obojím umět pracovat. Důležitou roli sehraává škola i v orientaci žáků v možnostech, které nabízí život mimo prostředí škol, ať už jde o trh práce nebo další vzdělávání. Kariérové poradenství se neomezuje pouze na sebepoznání, rozvoj a poskytování informací, ale hraje i motivující roli. Dále má kariérové poradenství na škole schopnost podpořit žáky, kteří mají nízkou vzdělávací či životní motivaci, a snaží se jim pomoci dosáhnout maximálního výkonu v rámci svých schopností. Toto poradenství je postaveno na celostním přístupu, který integruje vzdělávání, informace, rozvoj a podporu pro žáky. Jeho cílem je propojit vzdělávací a výchovnou činnost školy s osobností žáků, jejich potřebami a přáními, aby nejen získali znalosti, ale také je úspěšně uplatnili v praktickém životě (NPI, 2024).

Základní úrovní kariérového poradenství jsou služby prováděné přímo na školách. Za tyto služby je odpovědný ředitel školy a jsou poskytovány výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Ti dále spolupracují s třídními učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky. Mimo jiné může být kariérové poradenství poskytováno i školním psychologem, či speciálním psychologem. Ředitel školy rozhodne, zdali je

potřeba využít spíše školního psychologa nebo naopak speciálního pedagoga (Hlad'o, 2008, s. 20).

Kariérové poradenství ve škole není pouze o žácích; do procesu jsou aktivně přizváni také rodiče a široká veřejnost. Poskytované služby jsou navrženy tak, aby účinně reagovaly na aktuální potřeby a životní situace jednotlivých žáků. Kariéroví poradci věnují zvláštní pozornost podpoře těch žáků, kteří čelí riziku předčasného opuštění školního prostředí. Rodičům pak předávají informace a asistenci při navigaci jejich dětí ve směru budoucí vzdělávací a profesní dráhy, současně pomáhají rozpoznat oblasti, kde mohou žáci dosáhnout individuálního růstu a pokroku. V rámci tzv. tripartitní spolupráce mezi poradcem, žákem a rodičem dochází k jasné formulaci představ a priorit mezi zainteresovanými stranami, což následně podporuje konkrétní kroky směřující k osobnímu rozvoji žáka. Některé školy také integrují přípravu na zkoušku profesní kvalifikace podle Národní soustavy kvalifikací do svého kariérového poradenství, čímž nabízí možnost rozvoje pro veřejnost (NPI, 2024).

4.1 Současné omezení v oblasti kariérového poradenství ve školách

Primární překážka pro existenci, či rozvíjení kariérového poradenství ve školách spočívá v nedostatku právního zakotvení pozice kariérového poradce a nezbytného důrazu na tuto oblast. Bez začlenění role školního kariérového poradce do školské legislativy nelze zaručit trvalé a udržitelné financování této pozice. Dalším omezujícím faktorem je chybějící kritérium kvality pro profesi školního kariérového poradce. Bez něj nelze implementovat efektivní systém zpětné vazby a kontroly výkonu této profese, což vede k nedostatku kvality poskytovaných služeb. Absence standardu kvality rovněž brání v nastavení jednotné formy vzdělávání pro školní kariérové poradce (NPI, 2024).

Závěrem těchto omezujících faktorů je buď deficit kariérového poradenství ve školách, nebo výrazné poddimenzování pracovního úvazku kariérového poradce. V některých případech se stává, že tato pozice může být nahrazena pracovníkem, který nemá vždy potřebné kompetence. Jedním z možných přístupů k podpoře kariérového poradenství je propojení s kariérovým vzděláváním, což by mohlo být posíleno v rámci plánovaných revizí RVP (NPI, 2024).

4.2 Školní kariérový poradce

Kariérový poradce ve škole je odborník, který se snaží být nestranný, budovat si v žácích důvěru a dbá na to, aby nehodnotil žáky dle svého vlastního uvážení. Jeho role spočívá v podpoře žáků při hledání optimálních řešení pro jejich konkrétní situaci, aniž by jim předepisoval, co je správné či nesprávné. Místo toho je vede k samostatnému rozhodování ohledně svého osobního rozvoje, sebepoznání a rozvoje klíčových kompetencí. V oblasti kariérového vzdělávání pak poskytuje žákům metody a nástroje umožňující úspěšný vstup a samostatné fungování na trhu práce, včetně aktuálních trendů v personálním plánování, náboru a výběru zaměstnanců, a informací z oblasti podnikání (NPI, 2024).

4.3 Formy a oblasti kariérového poradenství na školách

V oblasti kurikulárního propojení vzdělávání s praxí se všichni pedagogové zaměřují na poskytování informací o konkrétním využití probíraného učiva v praxi a na rozvíjení primárních kompetencí žáků. Tato činnost zahrnuje vzdělávání žáků pro osvojení dovedností nezbytných pro úspěšné vstupování a působení na pracovním trhu, jako je nácvik přijímacích pohovorů či psaní životopisů a mnoho dalšího. Další oblastí jsou interní služby kariérového poradenství, které poskytují žákům skupinové i individuální aktivity, zahrnující informační, rozvojové, vzdělávací a poradenské činnosti. Naopak externí služby kariérového poradenství zahrnují organizaci návštěv poradenských pracovišť a zajišťování externích služeb, jako je získání a vyhodnocení psychometrických dat. Aktivity kariérového poradenství mohou probíhat skupinovou formou nebo individuální formou, kde se konzultuje primárně žákovo sebepoznání či určitý druh motivace. Kombinace obou forem práce umožňuje kariérovému poradci poskytovat žákům bezpečné prostředí pro budování důvěry a zároveň nabízí potřebnou zkušenost s interakcí ve skupině (NPI, 2024).

4.4 Činnosti, které plní kariérový poradce na škole

Kariérový poradce ve škole plní mnohostranné úkoly směřující k hlavnímu cíli, jímž je primárně podpořit všechny žáky v jejich úspěšném uplatnění na pracovním trhu. Jeho rozsáhlá paleta činností zahrnuje metody, koncepty, koordinaci, organizační

aspekty, poradenství, vzdělávání a v neposlední řadě evaluaci. V oblasti metodické činnosti představuje kariérový poradce tvůrce návrhu koncepce kariérového poradenství ve škole a nese odpovědnost za její plnění. Zároveň vede a koordinuje tým kariérového poradenství, plánuje a vyhodnocuje jeho činnosti a nabízí podporu učitelům vzdělávacích oblastí. V oblasti vzdělávací a poradenské činnosti pro žáky se kariérový poradce zaměřuje na vzdělávání, osobní rozvoj, sebepoznání a poskytuje informace o fungování ve světě práce a pomocí různých nástrojů a metod podporuje žáky v hledání optimálních řešení v jejich konkrétních situacích a vede je k samostatnému rozhodování o svém rozvoji (NPI, 2024).

V rámci spolupráce s institucemi a veřejností může kariérový poradce organizovat besedy s osobnostmi zajímavých profesí, dále zajišťovat exkurze ve veřejných, soukromých i neziskových institucích a podporovat propojení školy s poradenskými subjekty. Kariérový poradce má za úkol také evaluační činnost, kdy dlouhodobě sleduje uplatnění absolventů, analyzuje dopad své práce a na základě výsledků evaluace zlepšuje koncepci kariérového poradenství ve škole. Celkově tak působí jako klíčový prvek, propojující vzdělávací a poradenskou činnost ve prospěch celkového rozvoje žáků (NPI, 2024).

5 Poradenské služby v českém školství

Knotová (2014, s. 10) tvrdí, že poradenské služby v českém školství se poskytují ve školách a školských poradenských zařízeních. Tyto poradenské služby zastřešuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Jejich nynější koncepce, která je založena na spolupráci a činnosti školských poradenských pracovišť, je funkční již od roku 2005. Jedná se o poradenskou službu určenou studentům, žákům a dětem a mimo jiné i rodičům, případně i zákonným zástupcům a v neposlední řadě školám a školským zařízením.

Česká republika se odlišuje od některých jiných evropských zemí v absenci studijního oboru zaměřeného na kariérové poradenství. Přestože povolání Kariérový poradce existuje v Národní soustavě povolání a Národní soustavě kvalifikací, aktuálně není praxe vázána na splnění kvalifikačních standardů pro poskytování kariérových poradenských služeb. Vyhláška č. 72/2005 Sb. specifikuje činnosti výchovného poradce ve školách v oblasti kariérového poradenství. Zahrnuje poradenskou, metodickou a informační činnost zaměřenou na rozhodování žáků ohledně dalšího vzdělávání a profesních cest. Školy svěřují tuto roli konkrétním pracovníkům, jako jsou výchovní poradci, zástupci ředitele, školní psychologové nebo učitelé s odpovídající iniciativou (Centrum vzděláním všem, 2024, s. 4).

Současný trend je odlišovat kariérového poradce od výchovného poradce. Kariérové poradenství ve školách vyžaduje koordinaci a zapojení více pedagogických pracovníků. Primární kariérový poradce by měl mít vhodnou kvalifikaci a znalosti celého systému poradenských služeb na národní i regionální úrovni. Kvalifikace může být formálně získána studiem na vysoké škole nebo odborným vzděláváním podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání (Centrum vzděláním všem, 2024, s. 4).

5.1 Školská poradenská pracoviště

Knotová (2014, s. 22-23) uvádí, že na poradenských službách ve škole se podílí primárně výchovný poradce či metodik prevence. Pokud je na škole vlastní poradenské pracoviště, pak poradenskou činnost zajišťuje opět výchovný poradce, nebo školní

psycholog, metodik prevence nebo speciální pedagog, v neposlední řadě je vhodné do poradenství přizvat učitele. Nad celým poradenstvím stojí ředitel školy, případně jiný pověřený pracovník, který zodpovídá za provoz poradenských zařízení na škole. Tyto pracoviště na školách bývají zaměřeny na prevenci neúspěchů, dále sociálně patologických jevů, poradenskou a informační podporu v ohledu na zaměstnání a mnoho dalšího. Poradenství na školách je primárně předávání prostřednictvím pedagogicko-psychologického poradenství, kariérového poradenství, výchovného poradenství a speciálně pedagogického poradenství.

Dle Mertina, Krejčové a kolektivu (2020, s. 93) o poradenských službách pojednává paragraf 1 odst. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., kde je dáno, že „*poradenské služby se poskytují dětem (tj. dětem mateřské školy), žákům (tj. žákům základní školy, střední školy, konzervatoře), studentům (tj. studentům vyšší odborné školy) a zákonným zástupcům dětí a nezletilých žáků.*“

5.1.1 Služby poskytované v rámci poradenství

Ve školách se poskytují poradenské služby, které se zabývají na několika klíčovými oblastmi. Ty zahrnují poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, monitorování a hodnocení účinnosti těchto opatření, prevenci školní neúspěšnosti a kariérové poradenství. Kariérové poradenství integruje vzdělávací, informační a poradenskou podporu s cílem asistovat žákům při adekvátním rozhodování o své vzdělávací dráze a budoucím profesním směřování. Důležitým aspektem je také podpora vzdělávání a sociálního začleňování žáků s odlišným kulturním prostředím a životními podmínkami. Specializovaná péče je rovněž věnována žákům s nadprůměrnými schopnostmi a nadáním. Důraz se klade v neposlední řadě i na trvalou a komplexní péči o žáky s výchovnými nebo vzdělávacími obtížemi a na vytváření příznivého sociálního prostředí, které respektuje kulturní a jiné odlišnosti ve škole a školském zařízení (Euroguidance, 2024).

Mezi služby poskytované v rámci poradenství na školách patří primárně kariérové poradenství a pedagogicko-psychologická poradna. Kariérové poradenství se zaměřuje na budoucí studium žáků či na jejich budoucí profesní uplatnění a jedná se o činnosti, které jsou definovány primárně jako součást práce výchovného poradce. Mezi nejčastější činnosti patří například skupinová, či individuální šetření k volbě

povolání, poradenství poskytované jak žákům, rodičům, tak i učitelům či spolupráce s poradenskými zařízeními. Často se žáci setkávají s kariérovým poradenstvím i ve výuce, jako je například Člověk a svět práce (Euroguidance, 2024).

Naopak pedagogicko-psychologické poradny připravují žáky na budoucí školní docházku a závěrem poradenství je vydání zprávy a doporučení. Náplní činnosti pedagogicko-psychologických poraden je například zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáků škol a na základě výsledků speciálně pedagogické a psychologické diagnostiky vydává doporučení a návrh podpůrných opatření pro žáky, zaměřuje se také na velmi nadané děti, nebo naopak na děti s určitým druhem postižení, které jim může bránit v normálním fungování ve školním prostředí. Tyto poradny jsou také schopny žákům poskytnout ve značné míře kariérové poradenství. Dále také poradenství žákům z rozdílného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami. V neposlední řadě se toto poradenské zařízení zabývá metodikou prevence, kdy se snaží zajistit prevenci rizikového chování, zajišťuje preventivní opatření a koordinuje školní metodiky prevence (Euroguidance, 2024).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této bakalářské práce se zaměřuje na zmapování role a náplň činnosti kariérových poradců na základních školách. Pro vhodné zjištění výsledků byl použit kvalitativní výzkum, konkrétněji hloubkový rozhovor, který byl proveden s kariérovými poradci, kteří aktivně pracují na různých základních školách. Na základě zjištěných výsledků byl následně zpracován návrh na zlepšení zapojení kariérových poradců do činnosti poradenství na základních školách.

6 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je důkladně zkoumat a porozumět náplni činnosti a roli kariérových poradců na základních školách. S touto studií směřuji k odhalení konkrétních aspektů práce těchto profesionálů, přičemž se zaměřuji na klíčové otázky týkající se jejich hlavní role, odpovědností a výzev při poskytování kariérového poradenství žákům na základní úrovni vzdělávání.

Ve výzkumu se zaměřuji na identifikaci postupů a strategií, které kariéroví poradci využívají k podpoře žáků při formování kariérních cílů a rozhodování o své profesní budoucnosti. Přitom se snažím zachytit různorodost přístupů a metod, které tito poradci uplatňují ve své každodenní praxi. Dalším cílem je zhodnotit, jak kariéroví poradci spolupracují s žáky, učiteli a dalším školním personálem, a jak efektivně integrují kariérové poradenství do celkového vzdělávacího prostředí.

Tento výzkum si klade za cíl přispět k lepšímu pochopení role kariérových poradců na základních školách a poskytnout informace, které mohou být užitečné pro vzdělávací instituce, pedagogy a všechny zainteresované subjekty. V konečném důsledku lze očekávat, že tato studie přispěje k diskusi o optimálních metodách poskytování kariérového poradenství na základních školách, což má významný dopad na profesní přípravu a orientaci žáků v dnešním komplexním pracovním prostředí.

7 Metodologie výzkumu

Metodologie výzkumu této bakalářské práce "Role kariérového poradce na základní škole" byla navržena s ohledem na dosažení hlubšího porozumění náplni činnosti a role kariérových poradců na této úrovni vzdělávání. V rámci tohoto výzkumu byla zvolena kvalitativní metoda, konkrétně hloubkový rozhovor, který umožnil zachytit rozmanitost názorů, perspektiv a individuálních zkušeností respondentů.

Hloubkové rozhovory byly zvoleny s ohledem na jejich schopnost otevřeně zkoumat specifika práce kariérových poradců a umožnit respondentům podrobněji vyjádřit své pohledy a postřehy. Tato metoda poskytla prostor pro interaktivní a flexibilní diskusi, což bylo klíčové pro získání konkrétních informací o práci poradců na základních školách.

V rámci kvalitativního výzkumu byl kladen důraz na bohatost a pestrost dat, což umožnilo nahlédnutí do konkrétních situací a konceptů spojených s kariérovým poradenstvím. Metodologie výzkumu je navržena tak, aby podpořila dosažení cílů práce a přinesla ucelený pohled na roli kariérových poradců na základních školách prostřednictvím perspektiv jejich aktérů – samotných poradců.

7.1 Kvalitativní šetření – hloubkový rozhovor

Kvalitativní výzkum je metoda, která umožňuje aktuální náhled do zkoumané oblasti a autenticky odhaluje názory a potřeby jednotlivců. Tato metoda poskytuje efektivní a přesný sběr informací, přičemž díky audio nebo video záznamu je zajištěno zachycení každého výroku nebo projevu respondentů. Analýzou získaných dat identifikujeme příležitosti, rizika a další aspekty spojené s probíraným tématem (PPM Factum, 2024).

Dle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 159–160) patří rozhovor mezi nejčastější typ sběru dat v kvalitativním výzkumu. Jedná se o nestandardizované dotazování jednoho či více respondentů za pomoci několika výzkumných otázek. Členové určité skupiny, či prostředí jsou zkoumány na základě hloubkového rozhovoru za účelem porozumění jednání a činnostem dané skupiny. Tento rozhovor je prováděn pomocí otevřených otázek, díky kterým může badatel lépe porozumět problematice a pochopit pohled jiných lidí. Rozhovor může být polostrukturovaný či nestrukturovaný. V případě

polostrukturovaného rozhovoru má badatel dopředu připravené otázky či témata, která bude pokládat respondentům. Naopak nestrukturovaný rozhovor je založen na informacích, které získá badatel přímo při dotazování a jedná spontánně.

Švaříček (2007, s. 160) uvádí, že se hloubkový rozhovor neskládá pouze ze samotného rozhovoru a následného přepisu. „*Celý proces získání dat prostřednictvím této metody sestává z výběru metody, přípravy rozhovoru, průběhu vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, reflexe rozhovoru, analýzy dat a z psaní a prezentace výzkumné zprávy.*“

7.2 Výzkumné otázky pro hloubkový rozhovor

V dnešní dynamické společnosti, kde se kariérní prostředí neustále mění a vyvíjí, hraje klíčovou roli kariérové poradenství na základních školách. S rostoucím důrazem na individuální rozvoj žáků a přípravu na budoucí kariéru se stává stále důležitější porozumět náplni práce a roli kariérových poradců na této úrovni vzdělávání. V rámci mé bakalářské práce jsem provedla hloubkové rozhovory se čtyřmi kariérovými poradci působícími na základních školách, s cílem získat lepší porozumění jejich rolí a činností.

Následující otázky byly klíčovým prvkem výzkumu, který směřoval k odhalení specifik kariérového poradenství na základních školách. Tyto otázky se zaměřují na rozličné aspekty práce kariérových poradců, od popisu jejich hlavní role a náplně činností až po strategie podpory žáků v dosahování jejich kariérních cílů. Hloubkový rozhovor se čtyřmi respondenty mi umožnil nahlédnout do jejich každodenní praxe, identifikovat výzvy, se kterými se potýkají, a zhodnotit účinnost stávajících postupů v oblasti kariérového poradenství na základní škole.

Snahou tohoto výzkumu bylo přispět k lepšímu pochopení role kariérových poradců na základních školách a poskytnout konkrétní pohled na jejich pracovní prostředí. Věřím, že získané informace budou přínosné nejen pro akademickou sféru, ale i pro praktiky působící ve školství a všechny zainteresované subjekty sledující poslání přípravy žáků na jejich budoucí profesní dráhy.

1. Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činností jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této funkce zodpovědný?

2. Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?
3. Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?
4. Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků?
5. Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?
6. Jaká je vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?
7. Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérního vývoje na základní škole?
8. Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělávání?
9. Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáků?

10. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérní poradenství do vzdělávacího prostředí? Jaký přikládáte této spolupráci význam?

7.3 Organizace sběru dat

Pro sběr dat k praktické části mé bakalářské práce s názvem "Role kariérového poradce na základní škole" jsem se rozhodla využít metodu hloubkových rozhovorů. Tato metoda se jevila jako vhodná k získání hlubších a konkrétnějších informací od kariérových poradců působících na základních školách. Celý výzkum zahrnoval čtyři respondenty, z nichž každý reprezentoval odlišnou základní školu, což bylo klíčové pro získání komplexního obrazu o náplni činnosti a roli kariérových poradců na této úrovni vzdělávání.

Prvním krokem bylo získání kontaktů na kariérové poradce, což jsem provedla prostřednictvím oficiálních webových stránek škol. Většina základních škol měla přehledně uspořádané stránky a často jsem objevila dokonce vlastní sekci se školním poradenstvím. V mnoha případech jsem se setkala pouze s výchovnými poradci, což určitě také stojí za zmínění. Stále se setkáváme s tím, že kariéroví poradci na školách nejsou ještě tak běžní a tuto činnost často vykonává pouze výchovný poradce, což ale může vést k jeho neprofesionálnosti, díky jeho přehnanému množství práce. Pro komfort respondentů jsem upřednostnila hloubkové rozhovory anonymní formou.

Respondenty jsem kontaktovala prostřednictvím emailu. V emailu jsem vždy uvedla, kde jsem na konkrétní kariérové poradce narazila a kde jsem sehnala jejich kontakt. Dále jsem zmínila, že jsem studentkou 3. ročníku České zemědělské univerzity, kde studuji obor Kariérové poradenství a vzdělávání a zmínila jsem z jakého důvodu je kontaktuji. Email s žádostí o rozhovor jsem rozeslala velkému množství respondentů, ale odpověď jsem získala pouze od čtyř z nich. Nevím, zdali to bylo jejich vytížeností, či neochotou poskytnout hloubkový rozhovor, každopádně pro mě bylo velmi obtížné vhodné respondenty pro tento výzkum najít. Celkem mi tedy na můj email s žádostí o rozhovor odpověděli čtyři respondenti, z nichž tři vyžadovali komunikaci výhradně po emailu a poskytli mi pouze písemné odpovědi na připravené otázky. Tento způsob

komunikace umožnil flexibilitu pro respondenty a usnadnil jim zformulování a vyjádření svých myšlenek a zkušeností. Tuto situaci si vysvětlují tak, že pro respondenty byla tato metoda rychlejší a úspornější. Kariéroví poradci se totiž často potýkají s vysokou časovou vytížeností a osobní setkání by mohlo výrazně ovlivnit jejich časový harmonogram. S jedním ochotným respondentem bylo možné se osobně setkat, což přispělo k hlubšímu porozumění jeho perspektivy a umožnilo interaktivní diskusi. Tento respondent byl pro rozhovor domluvený mou tetou, která na základní škole pracuje a byla schopna mi tento rozhovor domluvit. Myslím si, že díky vzájemné vztahové vazbě byl respondent ochotnější a svolnější k osobnímu setkání. Přeci jen se jednalo o člověka, který o mně již slyšel, a proto nemusel mít problém s osobním setkáním. V tomto případě bylo následně nutné přepsat rozhovor do písemné formy, jelikož jsem rozhovor měla pouze nahraný na diktafonu a psala jsem si poznámky.

Tímto způsobem jsem se snažila zajistit různorodost respondentů a přispět k pestrosti názorů a informací získaných v průběhu rozhovorů. Hlubkové rozhovory byly zvoleny s ohledem na kvalitu dat a účelnost při získávání informací o náplni činnosti a rolí kariérových poradců na základních školách.

7.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Získaný vzorek tvoří celkem čtyři respondenti, z nichž každý pracuje na jiné základní škole. Různorodost subjektů je klíčovým faktorem, který umožňuje pohled na roli kariérových poradců v širším kontextu základního školství. I přes anonymitu respondentů, která byla zachována z důvodu zachování důvěrnosti, lze pozorovat, že všechny odpovědi byly poskytnuty ženami. Tato shoda nám poskytuje specifický pohled na genderovou dynamiku v oblasti kariérového poradenství na základních školách.

Během analýzy byla sledována témata jako hlavní role a náplň činnosti, výzvy, s nimiž se poradci setkávají, a strategie podpory žáků při volbě kariérních cílů. Dále byla zkoumána role nástrojů a metod při identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků, stejně jako spolupráce s učiteli a integrování kariérového poradenství do vzdělávacího prostředí. Analytický přístup k těmto tématům umožňuje zhodnocení

klíčových aspektů práce kariérových poradců na základních školách a poskytuje pohled na potřeby a výzvy v této oblasti.

8 Analýza získaných dat

V rámci analýzy získaných dat se zaměřím na to, k čemu přesně směřovaly mé otázky a jak na každou konkrétní otázku respondenti odpovídali. Jedná se o souhrn získaných odpovědí a snahu nalézt mezi nimi spojitosti, či odlišnosti.

Rozhovor byl strukturovaný a obsahoval vždy stejné otázky. Celkem to bylo 10 otázek, na které mi tři respondenti odpověděli prostřednictvím emailu a jeden byl ochotný setkat se naživo a odpovědět mi přímo.

První otázka „**Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činnosti jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této pozice zodpovědný?**“ byla zaměřena na zjištění hlavních pracovních činností dotazovaných kariérových poradců na různých základních školách. Cílem bylo zajistit ucelený pohled na jejich hlavní pracovní náplň.

Tato otázka přinesla spoustu odpovědí, opakovalo se zde u všech čtyř respondentů, že kariéroví poradci mají za úkol pomáhat studentům při odchodu ze základních škol na střední školy a pomoci jim s nasměrováním, či výběrem vhodného studijního oboru. Tato odpověď je pochopitelná, jelikož se s tímto problémem setkává téměř každý žák základní školy a pomoc kariérového poradce je v tomto případě velmi užitečná. Dalším opakujícím se aspektem zde byla uvedena ve dvou případech i spolupráce s dalšími kolegy, primárně třídními učiteli, kteří jsou s žáky v každodenním kontaktu a jsou schopni podat poradcům nejaktuálnější informace o dění mezi žáky. Třikrát zde bylo uvedeno také přímé poradenství pro žáky, jak individuální, tak i skupinové v rámci něhož probíhají různá profilová testování či informování žáků o různých možnostech.

Následující otázka „**Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?**“ byla vytvořena za účelem zjistit, jaké jsou časté nástrahy, se kterými se musí poradci setkávat. V tomto případě jeden respondent uvedl „0“, tuto odpověď si vysvětluji tak, že konkrétní poradce se při své práci neseťkává s žádnou výzvou, která by pro něho byla nezvládnutelná, či nečitelná. Toto by se dalo hodnotit několika způsoby, v prvním případě lze poradce považovat za velmi vzdělaného a zkušeného ve svém oboru, nebo

že v tomto případě se může jednat o žáky, kteří nejsou vedeni k řešení problémů prostřednictvím kariérového poradenství, tudíž za kariérovým poradcem nepřicházejí se svými obtížemi. Dále se to také dá interpretovat tak, že respondent nechtěl na tuto otázku odpovídat, nebo nevěděl jak. Jednou se zde objevila i odpověď, která se týkala skloubení veškerých rolí, které tento respondent má. Je velmi těžké vykonávat jakoukoliv práci na 100 % ve chvíli, kdy na ni nemáme dostatek prostoru a času. Tento respondent uvedl, že se věnuje zároveň i pozici třídní učitelky a je díky tomu velmi časově omezená a nemůže se plnohodnotně věnovat poradenským konzultacím. V této otázce byly odpovědi poměrně odlišné, a proto i další odpověď zazněla pouze jednou. Respondent uvedl, že je pro něho velikou výzvou pořádání různých exkurzí, kde se žáci mohou seznámit se zákulisím různých firem, nahlédnout do chodu daného podniku, či na náplň práce různých pracovníků. Toto hodnotím jako velmi užitečné, jelikož žáci mohou mít větší představu o dané pozici, nebo firmě, pokud uvidí na vlastní oči, jak celý tento proces funguje. Individuální porozumění potřebám každého žáka se jeví pro jednoho respondenta jako další výzva při jeho výkonu práce.

Otázka „**Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?**“ směřovala k lepšímu pochopení role poradců na základních školách, kdy mezi jejich zaměření patří mimo jiné i podpora a motivace žáků. Na jedné základní škole uplatňují časté workshopy s absolventy, kteří dochází do školy, aby předali mladším žákům své zkušenosti z předchozího studia a zároveň je určitým způsobem nasměrovali na budoucí středoškolské studium. Toto může velmi motivovat žáky, díky tomu, že absolventy dobře znají z předchozích let a je pro ně lehčí se vžít do situace, když je informace předána od někoho, koho dobře znají a vědí, že se jim daří a nebylo to pro ně nezvládnutelné. Dle jednoho respondenta podpora žáků na základních školách probíhá prostřednictvím individuálních rozhovorů, kdy je cílem poradenství navést žáka k objevení jeho silných stránek, dále také jeho motivace a sebeuvědomění. Motivace žáků je na jedné ze základních škol podporována také na základě navštěvování dnů otevřených dveří na středních školách, kdy mohou žáci vidět jaké mají možnosti.

Ve čtvrté otázce „**Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáku?**“ bylo cílem zjistit, jaké postupy a techniky využívají poradci k jejich práci. V tomto případě se odpovědi příliš nelišily. Tři ze čtyř

respondentů uvedli, že k jejich pracovní činnosti využívají testování žáku. Jednalo se o psychologické testy, průzkumy zájmu, testování COMDI, SALMONDO, či dotazníkové šetření. Jedná se o nejjednodušší způsob, jak od žáků za krátkou dobu získat co nejvíce odpovědí, a proto si myslím, že je tato metoda tolik oblíbená u kariérových poradců. Dále zde ve třech odpovědích bylo uvedeno, že s žáky provádí pohovory, koučink nebo mentoring. V tomto případě je velmi důležité naslouchat žákům a dbát na jejich individualitu a na jejich osobní zájmy.

Následující otázka „**Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?**“ napomáhá k přiblížení náplně práce daných kariérových poradců. Jeden respondent v tomto případě uvedl, že podíl má škola prostřednictvím návštěvy výstav vzdělávání a podobně, nikoli on samotný. Toto hodnotím jako zajímavý poznatek, protože z mého pohledu, by toto mělo být v režii poradců, nikoli v rámci celé školy. Může se jednat opět o určitou časovou vytíženost, ze strany poradce, tudíž si to převezme na starost někdo jiný. Zbylí tři respondenti uvedli, že informují žáky prostřednictvím určitých sdělovacích prostředků, jako jsou e-mail, Teams, časopis, brožury, webové stránky a další. Jeden respondent ve své odpovědi uvedl, že informuje žáky tím způsobem, že zve do školy pracovníky z potenciálních oborů, aby žákům předali informace o jejich povolání a pracovní náplni. Tento způsob informovanosti se mi líbí díky tomu, že žáci opět slyší zkušenost od někoho naživo a jsou schopni si danou pozici, či studium lépe představit. Stejně tomu tak bylo i v případě, kdy poradce zve do školy jejich absolventy.

Obdobně jako u čtvrté bylo cílem další otázky nahlédnout hlouběji do konkrétních metod či technik, které kariéroví poradci využívají v rámci poradenství u žáků. Otázka zněla „**Jaká je Vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?**“. Všichni respondenti odpověděli podobně. Jejich odpovědi směřovaly k zaměření se na osobní kontakt s žákem. Jeden respondent odpověděl, že v tomto případě využívá koučink a mentoring. Druhý respondent uvedl, že je výhodné již od 8. třídy využívat profilové testování. V dalším případě bylo uvedeno, že respondent se studenty dbá na jejich sebepoznání a prozkoumání vlastních možností. Podobná odpověď byla i v dalším případě, kdy poradce odpověděl, že se snaží, aby se žáci co možná nejvíce seznámili se svými možnostmi a byli schopni využívat veškerých podnětů, které jim škola nabízí. Následně s nimi během poradenského rozhovoru

konzultuje různé možnosti, hledají společné pro a proti a v závěru dojdou ke konečnému rozhodnutí. V tomto případě je velmi znát, že jsou poradci naučeni tuto situaci řešit a jsou schopni žáky navést správným směrem.

Velmi zajímavé bylo zjistit, jak kariéroví poradci hodnotí úspěšnost své práce a objevit jejich přání na zlepšení, což napomáhá k lepšímu pochopení jejich požadavků. Tuto informaci jsem od respondentů získala díky otázce **„Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérodního vývoje na základní škole?“**. Tři ze čtyř respondentů zmínili, že by uvítali větší časové možnosti pro lepší rozvoj jejich pracovní činnosti. Dvakrát zde bylo od respondentů uvedeno, že svou práci hodnotí kladně a jsou s ní spokojeni. Jeden respondent zmínil, že on sám není schopen svou práci hodnotit. Uvedl, že nejlépe by práci zhodnotili žáci, kteří k němu na konzultace docházejí. Naopak jiný respondent uvedl, že se na zpětnou vazbu ptá přímo studentů, tudíž je schopen ihned vědět, co žákům pomáhá a co ne. Myslím si, že v tomto případě je velmi dobře vidět, že aktuální zpětná vazba je velmi důležitá a může nás nasměrovat lepším směrem. Poslední odlišnost se objevila u respondenta, který řekl, že by v rámci zlepšení své činnosti rád zapojil do procesu více rodiče, kteří mají na žáky velký vliv. Toto je také velmi dobrý poznatek, který určitě stojí za zvážení.

„Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělání?“ byla další otázka v rozhovoru, kde bylo účelem zajistit pochopení strategií v práci kariérových poradců stejně tak jako ve 4. a 6. otázce. Díky tomu je větší možnost nahlédnout na opakující se aspekty a vidět podobnosti. Jeden z respondentů opět uvedl jako svou odpověď číslíci 0, tudíž mohu maximálně usuzovat jaký byl jeho záměr, stejně tak jako jsem to dělala v předchozí otázce. Dva respondenti uvedli, že je pro ně primární poskytnout žákům informace o jejich možnostech, a dále o přijímacím řízení. Jeden respondent zajímavě uvedl, že se zaměřuje, aby byli žáci připraveni na to, co je čeká, až přestoupí na jinou školu. Jedná se například seznamování se s novými učiteli, žáky nebo s novým stylem výuky. Důležité je pro tohoto kariérového poradce, aby předešel problémům ještě před tím, než by mohly vzniknout, proto pořádá preventivní besedy, kde se s žáky pobaví o těchto tématech a sdělí jim, že na to nikdy nejsou sami a mohou se obrátit na třídního učitele, či výchovného nebo kariérového poradce.

V otázce „**Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáka?**“ odpověděl jeden respondent „ne“, tuto odpověď lze interpretovat tak, že se na těchto programech nepodílí, nebo že na jejich základní škole nejsou tyto aktivity a programy ani zavedeny. Dva respondenti odpověděli, že se na těchto aktivitách podílejí pomocí různých workshopů nebo exkurzí, jak zde bylo již zmiňováno. V obou případech se jedná o spolupráci s dalším školním personálem, který napomáhá v organizaci. Poslední respondent uvedl, že se na programech a aktivitách podílí prostřednictvím hodin „Člověk a svět práce“, což je možné také spojovat se spoluprací s ostatními vyučujícími, kteří mohou tento předmět vyučovat.

Poslední otázka „**Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérové poradenství do vzdělávacího procesu? Jaký přikládáte této spolupráci význam?**“ přibližuje propojení mezi kariérovým poradcem a školními pracovníky a poukazuje na důležitost začlenění dalšího školního personálu do procesu kariérového poradenství na základní škole. Všichni čtyři respondenti uvedli, že se pravidelně účastní porad, kde si sdělují své poznatky a vyměňují si nejnovější informace. Tato spolupráce je velmi důležitá, jelikož například třídní učitelé jsou schopni přinést na poradu aktuální požadavky svých žáků. Cílem je společná integrace poznatků z kariérového poradenství do běžné výuky.

Tato analýza poskytuje ucelený pohled na odpovědi respondentů, jakožto kariérových poradců na základních školách a jejich úsilí o podporu žáků v jejich kariéřním rozvoji.

9 Výsledky výzkumu

V rámci provedených rozhovorů s kariérovými poradci na základních školách bylo zjištěno několik klíčových poznatků ohledně jejich role a náplně práce v rámci poskytování kariérového poradenství na základních školách.

Získané rozhovory se čtyřmi respondenty mi poskytly zajímavý pohled na práci různých kariérových poradců na základních školách a jejich hlavní role a činnosti. Z analýzy jsem vyhodnotila různé poznatky, jinak řečeno klíčové body, které bych nyní chtěla interpretovat a uvést, jak jsem jim porozuměla. Mezi tyto poznatky patřila hlavní náplň jejich práce, dále jejich hlavní role, výzvy, a také to, jakým stylem podporují a informují žáky, jaké používají metody a strategie, a mimo jiné, jak se zapojují do školních aktivit a jak spolupracují s dalšími kolegy ve škole. Z analýzy výzkumu je vidět určité konzistentní opakování některých bodů, které mi napomohly vyvodit výsledky z mých rozhovorů.

Mezi první poznatek bych zařadila hlavní roli a náplň činnosti. Kariéroví poradci na základních školách mají za úkol pomáhat žákům s výběrem budoucího studijního směru a kariévního cíle. Jejich činnosti zahrnují individuální poradenství, skupinové aktivity a prezentace o různých profesních možnostech. K identifikaci individuálních schopností a zájmů se používají různé metody, včetně psychologických testů osobnosti, rozhovorů a dotazníkových šetření. Dále spolupracují s žáky, jejich rodiči a dalším školním personálem, aby integrovali kariévní poradenství do vzdělávacího prostředí a poskytovali komplexní podporu žákům v jejich kariévní rozvoji. Cítí se být zodpovědní za správné poskytování poradenských služeb, především u žáků, kteří o to mají opravdový zájem a u těch, kteří si své rozhodování v průběhu studia ještě upřesňují.

Dalším velmi důležitým aspektem jsou výzvy, se kterými se poradci musí setkávat. Mezi hlavní výzvy pro kariérové poradce na základních školách patří nedostatek času a prostoru pro konzultace, časová přetíženost a skloubení různých rolí, například třídní učitelka, která často má na starosti nejen výuku, ale i administrativní záležitosti a péči o žáky. Tyto faktory mohou omezovat dostupnost kariévního poradenství a ztěžovat efektivní práci poradců. Další výzvou je individuální porozumění potřebám každého žáka a informování o různých profesních možnostech. Každý žák má své vlastní

schopnosti, zájmy a aspirace, a je důležité, aby kariérní poradci dokázali tuto individualitu respektovat a poskytnout žákům relevantní a přesné informace a podporu při rozhodování o jejich budoucí kariéře.

Velmi významnou roli hraje i podpora a motivace žáků. Tito kariérní poradci podporují a motivují žáky prostřednictvím různých aktivit. Individuální rozhovory jsou jedním z hlavních prostředků, jak lépe porozumět potřebám každého jedince a poskytnout mu personalizovanou podporu při plánování budoucnosti. Workshopy pak poskytují platformu pro interaktivní diskuse a praktické cvičení, které mohou žákům pomoci lépe pochopit různé aspekty kariérového vývoje a rozhodování. Kromě toho využívají kariérní poradci pozitivní povzbuzování a aktivní sdílení informací, aby podporovali žáky k aktivnímu přístupu v jejich vlastním profesním rozvoji. Tímto způsobem se snaží vytvořit inspirativní a podporující prostředí, které vede žáky k jejich kariérnímu růstu.

Nedílnou součástí je také informování žáků o různých profesních možnostech či studijních oborech. Informovanost žáků o dalších možnostech je zajišťována prostřednictvím různých kanálů komunikace jako jsou časopisy, brožury, webové stránky, také Teamsy, nebo e-maily, které obsahují užitečné odkazy a materiály týkající se kariérního rozvoje. Kariérní poradci na základních školách pořádají prezentace, na které jsou zváni jak absolventi, tak pracovníci z různých oborů, během nichž představují různé profesní dráhy a možnosti budoucího studia. Dále poskytují individuální konzultace, kde mohou žáci získat personalizované rady a doporučení týkající se jejich konkrétních zájmů a schopností. Kromě toho se kariérní poradci pravidelně setkávají s rodiči, aby je informovali o možnostech vzdělávání a profesních perspektivách pro jejich děti, což pomáhá vytvářet podporující prostředí jak doma, tak ve škole. Tento komplexní přístup k informovanosti o profesních možnostech pomáhá žákům lépe pochopit své možnosti a s vědomím se rozhodovat ohledně své budoucnosti.

Pokud se jedná o žáky, kteří mají své budoucí uplatnění ještě velmi nejasné, je třeba zvolit různé strategie pro práci s těmito náročnějšími klienty. V tomto případě volí poradci strategii jako je například koučink a mentoring, aby žákům pomohli v jejich

sebeobjevování a nasměrování. Poradci užívají také osobnostní testování, které často odhalí spoustu neznámých.

Důležitost vidím také v tom, jak samotní poradci vidí úspěšnost své práce a jak si myslí, že by se dala jejich práce zlepšit. Úspěšnost práce je v ideálním případě hodnocena prostřednictvím zpětné vazby od žáků, učitelů a rodičů. Cílem je neustálé zdokonalování poskytování podpory žákům. Tato zpětná vazba hraje klíčovou roli v procesu průběžného zlepšování služeb kariérních poradců na základních školách. Průběžné vyhodnocování úspěšnosti práce umožňuje identifikovat silné stránky, ale také oblasti, které vyžadují další pozornost a vylepšení. Kromě toho umožňuje zpětná vazba od různých zúčastněných stran lépe porozumět potřebám žáků a přizpůsobit poskytovanou podporu tak, aby co nejlépe odpovídala individuálním potřebám a aspiracím každého studenta. Velkou roli zde hraje také časová vytíženost, která poradce omezuje v kvalitnější práci, a to si kladou za cíl ke zlepšení.

Spolupráce s dalším školním personálem je pro poradce klíčová. Důležitá je včasná informovanost, která je možná díky poradám, kde se setkává veškerý školní personál a předávají si své poznatky z vyučování, či poradenských sezení. Je nezbytné, aby poznatky z vyučování byly přenesené i do poradenských sezení, protože je díky tomu možnost zachytit problém v ranném stádiu a aktivně na něho reagovat. Průběžné vzdělávání učitelů v oblasti kariéry také vede ke zkvalitnění výuky v oblasti kariérního rozvoje.

10 Vlastní doporučení

V rámci mého doporučení bych ráda zdůraznila důležitost specializace kariérních poradců čistě na kariérní poradenství. Dle mého usouzení z rozhovorů je nezbytné, aby tito poradci měli na starost pouze záležitosti týkající se kariérového poradenství a nebyli zároveň zatíženi jinými školními povinnostmi, jako je například role třídního učitele. Tímto oddělením rolí se zajistí, že kariérní poradci budou mít dostatek času a prostoru věnovat se individuálním potřebám studentů a poskytovat jim kvalitní poradenství.

Dalším klíčovým doporučením je dle mého pořádání workshopů na všech základních školách. Na těchto workshopech mají studenti možnost setkat se s absolventy nebo zaměstnanci různých firem. Tato interakce umožňuje studentům získat cenné informace o pracovním světě a zkušenosti z první ruky, což jim poskytuje lepší pochopení reálných kariérních možností a potřebných dovedností.

Dále bych hleděla na udržení a podporování spolupráce kariérních poradců se zbylým školním personálem. Tato spolupráce je klíčová pro komplexní podporu studentů v jejich kariérním rozvoji. Díky zapojení kariérového poradenství do školní výuky je možné zajistit studentům komplexní péče a podporu v jejich kariérním rozhodování, díky včasné informovanosti.

Všechna tato doporučení by měla být užita s cílem posílit kariérní poradenství na základních školách a pomoci studentům lépe se připravit na svou budoucí kariéru. Zajištění oddělení rolí kariérních poradců, poskytnutí různých aktivit pro žáky a udržení spolupráce s ostatním školním personálem jsou klíčové prvky, které povedou ke zlepšení kvality kariérního poradenství a podpory studentů.

11 ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Role kariérového poradce na základní škole“ se zaměřovala na hloubkové rozhovory s kariérovými poradci na základních školách a jejím účelem bylo zjistit, jaká je hlavní role a náplň činnosti vybraných poradců. Toto zjištění vedlo k následnému doporučení, jak vylepšit kariérové poradenství na základních školách z pohledu samotných poradců.

V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy jako jsou kariérové poradenství a základní vzdělání v České republice, dále kdo je to kariérový poradce, jak probíhá poradenský proces, co je to kariéra a také jak probíhá poradenství na základní škole a kým je zprostředkováno.

Praktická část díky hloubkovým rozhovorům přiblížila každodenní náplň kariérových poradců na základních školách, dále to, jaké využívají poradci metody a jakým stylem motivují a informují žáky. Výsledkem bylo, že hlavní rolí kariérových poradců na základních školách je informování žáků o jejich budoucích možnostech, individuální, či skupinové poradenství, dále motivování ohledně budoucí kariéry a nasměrování žáků. Velmi důležitá je pro poradce také spolupráce se školním personálem a rodiči.

Ve své práci jsem dospěla k výsledku, že kariéroví poradci hrají na základních školách velmi důležitou roli a bylo by velmi přínosné, pokud by jejich role byla oddělena od ostatních pracovních pozic. Poradci by měli větší časové možnosti se individuálně věnovat každému studentovi a kvalitněji pracovat na workshopech ohledně kariérodního vzdělání. Důležité také je, aby poradci nadále spolupracovali s dalšími školními pracovníky, jelikož tato spolupráce vnáší do jejich práce aktuální pohled na dění mezi žáky.

Díky této práci je možné nahlédnout na osobní názory kariérových poradců na základních školách v důsledku toho je možné zajistit zlepšení tohoto poradenství na školách.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BĚLOHLÁVEK, F. Osobní kariéra. Praha: Grada, 1994, 112 s. ISBN 80-7169-083-X.

DRYDEN, W. Poradenství. Praha: Portál, 2008, 120 s. ISBN 978-80-7367-371-0

KNOTOVÁ, Dana a kol. Školní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 258 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VENDEL, Štefan. Kariérní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1731-9

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BOBYSUDOVÁ, Mgr. Kamila. *Koordinátor autoevaluace Poradenské dovednosti*. Online. 2. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2011. ISBN 978-80-86956-60-2. Dostupné

z: https://nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/Poradenske_dovednosti.pdf. [cit. 2024-01-20].

Centrum vzdělávání všem. Kariérová poradkyně kariérový poradce. Online, 2019. Dostupné z: <https://vzdelavani vse m.cz/files/files/brozura-karierovy-poradce.pdf>. [cit. 2024-01-18].

CUDLÍNOVÁ, Markéta a KOŠŤÁLOVÁ, Helena. *Praktický průvodce kariérového poradce pro 21. století*. Online. Praha: Evropská kontaktní skupina, 2015. ISBN 978-80-87993-01-9. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/ke-stazeni/nastroje-a-metodologie/prakticky-pruvodce.pdf>. [cit. 2024-01-22].

DRAPELA, V. J. Průběh poradenského procesu. Online. *Sociální práce s klientem*. 1997, s. 29. Dostupné z: file:///C:/Users/Ad%C3%A9la/Downloads/Prubeh_poradenskeho_procesu.pdf. [cit. 2024-02-02].

ELGPN GLOSÁŘ. Online. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-093-0. Dostupné z: <https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/czech/elgpn-glosar/>. [cit. 2024-01-18].

Euroguidance. *Poradenství na základních a středních školách* [online]. 2021 [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/poradenstvi-v-cr/poradenstvi-na-skolach.html>

HLAĎO, Petr. *Svět práce a volba povolání* [online]. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2008 [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2009/TE2BP_SVP/um/Svet_prace_-_finalni_verze.pdf

HUTYROVÁ, Miluše. *Komunikace a vztah jako základ poradenské praxe*. Online. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3693-7. Dostupné z: <https://www.detipatridomu.cz/respitnenihlidani/wp-content/uploads/2017/07/08-04.pdf>. [cit. 2024-01-10].

MYMNCAREERS, CAREERwise Education. Minnesota State CAREERwise [online]. [cit. 23.2.2024]. Dostupné z: <https://careerwise.minnstate.edu/mymncareers/english-learner/what-is-a-career.html>

NPI. Kariérový poradce. Online. *Národní pedagogický institut České republiky*. 2017 Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/karierovy-poradce>. [cit. 2024-02-04].

NPI. Rozvoj kariérového poradenství včetně prevence předčasných odchodů ze vzdělávání [online]. *Národní pedagogický institut České republiky*, 2021 [cit. 2024-02-11]. ISBN 978-80-7578-068-3. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/pojeti/FINALNI_VERZE_POJETI/P_KAP_NPI_POJETI_KARIEROVE_PORADENSTVI.pdf

NPI. Rozvoj kariérového poradenství včetně předčasných odchodů ze vzdělávání. *Národní pedagogický institut České republiky*. Online. 2017 Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/Karipo_IV_podrobne_pojeti_oblasti_intervence.pdf. [cit. 2024-02-05].

NPI. Základní vzdělávání v české republice. Online. *Národní pedagogický institut České republiky*. 2017. Dostupné z: <https://cizinci.npi.cz/wp-content/uploads/2021/03/InfoZS-cs.pdf>. [cit. 2024-01-19].

PEAVEY, V. R. Sociodynamické poradenství: Konstruktivistická perspektiva [online]. 274 s. [cit. 2024-15-2]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/publikace/sociodynamicke-porad..pdf>

PPM Factum. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.factum.cz/sluzby-kvalitativni-vyzkum/>. [cit. 2024-02-15].

SLAVÍK, M., J. ZOUNKOVÁ. Poradenství [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2014, 48 s. [cit. 2024-8-2]. ISBN 978-80-213-2482-4 Dostupné z: <https://docplayer.cz/21776412-Ceska-zemedelska-univerzita-v-praze-institutvzdelavani-a-poradenstvi-poradenstvi-textova-studijni-opora.html>

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Hlubkový rozhovor č. 1

Příloha 2: Hlubkový rozhovor č. 2

Příloha 3: Hlubkový rozhovor č. 3

Příloha 4: Hlubkový rozhovor č. 4

Příloha 1: Hlubkový rozhovor č. 1

1. Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činností jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této funkce zodpovědný?

Jako kariérový poradce na základní škole je má hlavní role pomáhat žákům objevovat své zájmy, schopnosti a kariérní možnosti. Zajišťuji individuální poradenství i skupinové aktivity, které pomáhají žákům lépe pochopit svět práce a vzdělávací možnosti. Moje činnosti zahrnují pomoc při výběru vhodných studijních oborů, podporu při tvorbě kariérních cílů a poskytování informací o různých profesních dráhách.

2. Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?

Jednou z hlavních výzev je individuální porozumění potřebám každého žáka, protože každý má jedinečné zájmy, schopnosti a cíle. Také se setkávám s výzvami při informování žáků o různých profesních možnostech a pomáhání jim překonávat případné předsudky nebo omezení ve výběru kariéry.

3. Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?

Spolupracuji s žáky prostřednictvím individuálních rozhovorů, skupinových workshopů a aktivit zaměřených na sebeuvědomění a prozkoumání kariérních možností. Podporuji je kladným povzbuzením, poskytováním informací a pomáháním jim identifikovat jejich silné stránky a zájmy.

4. Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků?

Používám různé metody, jako jsou psychologické testy osobnosti, průzkumy zájmů a schopností, a také reflektivní cvičení a diskuse. Důležité je také naslouchání žákům a dávání prostoru k vyjádření jejich vlastních myšlenek a pocitů ohledně kariéry.

5. Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?

Spolupracuji s učiteli a pořádám prezentace od pracovníků různých profesních oblastí, aby žáci získali přímý kontakt s lidmi pracujícími v jejich potenciálních oborech. Také poskytují informace o studijních oborech prostřednictvím brožur, webových stránek a individuálních konzultací.

6. Jaká je vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?

Moje strategie spočívá v podpoře sebeobjevování a vyzývání k prozkoumání různých možností. Snažím se vytvořit prostředí, ve kterém se žáci cítí svobodní a bez tlaku přemýšlet o svých cílech a průběhu kariéry.

7. Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérního vývoje na základní škole?

Úspěšnost mé práce hodnotím prostřednictvím zpětné vazby od žáků, učitelů a rodičů. Chci se neustále zdokonalovat v poskytování podpory žákům a ráda bych více zapojila rodiče do procesu kariérového poradenství.

8. Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělávání?

Při přechodu ze základní školy na střední školu se snažím poskytnout žákům informace o různých středních školách a pomáhám jim připravit se na přijímací zkoušky. Podporuji je také v plánování jejich dalšího vzdělávání a pomáhám jim najít zdroje finanční podpory.

9. Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáků?

Aktivně se zapojuji do organizace školních programů a workshopů zaměřených na rozvoj dovedností, jako jsou komunikační a prezentční dovednosti, týmová spolupráce a kritické myšlení. Také spolupracuji s místními firmami a organizacemi, aby žáci získali praktické zkušenosti.

10. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérní poradenství do vzdělávacího prostředí? Jaký přikládáte této spolupráci význam?

Spolupracuji s učiteli prostřednictvím pravidelných setkání a sdílením zkušeností. Společně integrujeme kariérní poradenství do vzdělávacího programu prostřednictvím projektů, třídních hodin a dalších aktivit. Tato spolupráce je klíčová pro poskytování komplexní podpory žákům v jejich kariérním rozvoji.

Příloha 2: Hlubkový rozhovor č. 2

1. Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činností jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této funkce zodpovědný?

- odchod žáků ze základního vzdělávání, výběr žákům SŠ, profilové testování, návštěva DOD SŠ, výstava SŠ

2. Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?

- 0

3. Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?

- vyučovací hodiny v 8. a 9. třídě – Svět práce, návštěva DOD SŠ

4. Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků?

- profilové testování COMDI, SALMONDO

5. Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?

- 100 % podíl má ZŠ – návštěvou výstav vzdělávání aj.

6. Jaká je vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?

- pravidelně od 8. třídy využívat profilové testování

7. Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérního vývoje na základní škole?

- práci hodnotím kladně, změna – je potřeba vyčlenit čas

8. Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělávání?

- 0

9. Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáků?

- testováním a podporou v rámci hodin SP a konzultačních hodin

10. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérní poradenství do vzdělávacího prostředí? Jaký přikládáte této spolupráci význam?

- v rámci porad a mezipředmětových vztahů, popřípadě podporou individuální

Příloha 3: Hlubkový rozhovor č. 3

1. Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činností jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této funkce zodpovědný?

- Koordinátor a poradce žáků v oblasti výběru a hledání budoucího studijního směru, pomoc pro kolegy

2. Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?

- Skloubení mých dalších rolí (třídní učitelka, nedostatek volných prostor pro konzultace, časová přetíženost)

3. Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?

- Postupné vybudování pozice v průběhu času, spolupráce s jejich třídními učiteli, vedením školy

4. Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků?

- Rozhovor, koučink, mentoring, dotazníková šetření

5. Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?

- Konzultace se žáky, s rodiči, e-mailing, hromadná schůzka před přijímacím řízením

6. Jaká je vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?

- Koučink, mentoring

7. Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérního vývoje na základní škole?

- Úspěšnost velmi dobrá, potřeba navýšení úvazku v oblasti kariérového poradenství

8. Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělávání?

- Informace o povoláních + jaké vzdělání je třeba pro výkon jakého povolání (SŠ – VOŠ, VŠ)

9. Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáků?

- ne

10. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérní poradenství do vzdělávacího prostředí? Jaký přikládáte této spolupráci význam?

- Jsem členem školního poradenského pracoviště (pravidelné schůzky a informace).

Příloha 4: Hlubkový rozhovor č. 4

1. Jak byste popsali svou hlavní roli a náplň činností jakožto kariérový poradce na základní škole? Za co jste v rámci této funkce zodpovědný?

- Pracuji na škole jako kariérový poradce, úkolů s tím spojených je rok od roku více, tak jak přicházejí žáci s různými problémy. Jako kariérový poradce bych měla mít vytvořený potřebný pracovní i časový prostor tak, abych mohla tuto činnost vykonávat plnohodnotně, nikoliv okrajově. Pracuji s žáky školy a jejich zákonnými zástupci, informuji je a dávám podklady pro práci se žáky v oblasti kariérového poradenství. Zároveň se snažím o zpětnou vazbu od třídních učitelů, kteří jsou s dětmi v každodenním přímém kontaktu. Snahou je, aby byli žáci vybaveni

informacemi a kompetencemi pro budoucí kariéru s plnohodnotným společenským uplatněním. Zodpovědnost vidím především v práci se všemi studenty, hlavně s těmi, kteří mají o své budoucí uplatnění opravdový zájem a v průběhu studia si představy o své budoucí profesi stále upřesňují

2. Jaké jsou hlavní výzvy, se kterými se setkáváte při poskytování kariérového poradenství na základní škole?

- Jako výzvu vidím spolupráci s vyučujícími a třídními učiteli, kteří ve svých předmětech mohou velmi často žáky zajímavým přístupem v hodinách ovlivnit. Další výzvou při rozhodování během studia jsou exkurze, při kterých studenti vidí konkrétní náplň práce ve firmách, bankách, na úřadech atd. Tato forma je u nás ve škole velmi rozšířená a pomáhá studentům si udělat jasnou představu o tom, jaká práce by je v budoucnu bavila a jakým směrem se vydat.

3. Jak spolupracujete s žáky, abyste je podporoval a motivoval ve výběru jejich budoucího povolání a kariérních cílů?

- Naši studenti jsou v počátku studia a při rozhodování často motivováni svými rodiči, a ne vždy motivaci rodičů upřednostňují. Nám se ve škole velmi osvědčily návštěvy absolventů školy. Pravidelně je zveme, aby předali své zkušenosti se studiem svým mladším spolužákům. Ti je znají z doby studia ve škole, vědí, jak si vedli u nás a jejich informace z jimi zvolených středních škol jsou velmi užitečné. Konkrétně jim poradí, na co se mají soustředit při studiu, na co si dát pozor při výběru SŠ a co je důležité v začátku dalšího studia.

4. Které nástroje a metody používáte k identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků?

- K identifikaci individuálních schopností, zájmů a hodnot žáků existuje sice řada testů, ale vzhledem k náplni a časovým možnostem na naší škole využíváme pouze pohovory se studenty a tím si vyhodnotíme jejich zájmy a hodnoty. Schopnosti pak velmi často vyplynou z jejich studia a také z pohovorů s jejich učiteli.

5. Jak se podílíte na informovanosti žáků o různých profesních možnostech a studijních oborech?

- Informovanost žáků o různých profesních možnostech je velmi široká. Studenti pravidelně dostávají materiály, které na školu chodí formou časopisů o dalším studiu. Více než časopisy využívají studenti Teams, kde jim do jejich skupin zasíláme odkazy na různé typy studia. Další možnost jsem již zmínila výše, tj. besedy s absolventy.

6. Jaká je vaše strategie vůči žákům, kteří mají nejasné nebo nekonvenční kariérní cíle?

- Studenti s nejasnými cíli by se měli co možná nejvíce a pravidelně seznamovat s množstvím možností svých dalších cílů. Měli by využívat všech podnětů, které jim nabízíme a po malých krocích eliminovat svůj směr, kterým se později vydají. Postupné změny v názorech konzultujeme a vybíráme pro a proti, až dojdeme ke konečnému rozhodnutí.

7. Jak hodnotíte úspěšnost své práce a jaké změny byste si přál, aby se zlepšila podpora kariérního vývoje na základní škole?

- Svoji práci asi těžko zhodnotím já, nejlépe by se k úspěšnosti vyjádřili žáci, kterým spolupráce se mnou pomohla se dobře rozhodnout a jsou spokojeni v dalším studiu nebo práci. Pro zlepšení práce by určitě pomohla větší časová rezerva, větší časový prostor na spolupráci s žáky. Vzhledem k tomu, že přichází stále více studentů, kteří potřebují individuální přístup.

8. Jaké jsou vaše strategie pro podporu žáků při přechodu ze základní školy na střední školu a dále na vyšší vzdělávání?

-S pomocí třídních učitelů na třídnických hodinách je třeba studentům vysvětlit, že kromě praktických a organizačních záležitostí, které s sebou přechod na další stupeň vzdělávání přináší, je čeká seznamování se s mnoha novými učiteli a především spolužáky, se kterými budou trávit nejvíce času. Společný rozhovor tak může působit

preventivně a předejít potížím s učením nebo ve vztazích se spolužáky. Studenti by si měli uvědomit, že na změny nejsou sami. V případě problémů je dobré vědět, že se mohou obrátit na třídního učitele nebo na výchovného a kariérového poradce. Další změnou je nutnost zvyknout si na způsob výuky a změny, které SŠ přináší.

9. Jakým způsobem se podílíte na školních aktivitách a programech, které podporují rozvoj dovedností potřebných pro budoucí kariéru žáků?

- Na programech pro rozvoj dovedností v souvislosti s budoucí kariérou žáků se podílím společně s třídními učiteli. Na různých exkurzích do firem, zaměřených na poznání nových profesí se podílí hlavně vyučující.

10. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli a dalším školním personálem, abyste integrovali kariérní poradenství do vzdělávacího prostředí? Jaký přikládáte této spolupráci význam?

- Spolupráci s ostatními vyučujícími považuji za velice prospěšnou. Důležitá je hlavně včasná informovanost, pokud dochází u studentů k nějakým změnám. Na naší škole máme pravidelné porady nejen čtvrtletní, ale i provozní porady, které se konají téměř každý pátek pravidelně a je zde prostor zachytit změny, které u studentů nastávají. Moc si cením spolupráce s ostatními učiteli, protože zachycení změny a problému v raném stádiu je vždy prioritní. Velmi oceňuji spolupráci s třídními učiteli.